

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII

**articolului 3 alin. (2) din Legea nr. 1432 din 28 decembrie 2000
privind modul de stabilire și reexaminare a salariului minim, a
articolului 27 alin. (2) din Legea nr. 270 din 23 noiembrie 2018
privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, a Hotărârii
Guvernului nr. 165 din 9 martie 2010 cu privire la cuantumul minim
garantat al salariului în sectorul real și a Hotărârii Guvernului nr.
550 din 9 iulie 2014 privind stabilirea cuantumului salariului minim
pe țară**

(cuantumul salariului minim)

(sesizarea nr. 18a/2021)

CHIȘINĂU

16 iunie 2022

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Liuba ȘOVA, *președinte de ședință*,
dlui Nicolae ROȘCA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dlui Dumitru Avornic, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 1 februarie 2021,
Examinând sesizarea menționată în ședință plenară publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în camera de consiliu,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională la 1 februarie 2021, în baza articolelor 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, de dl Dan Perciun, deputat în Parlamentul Republicii Moldova.

2. Autorul sesizării îi solicită Curții să verifice constituționalitatea:

- a articolului 3 alin. (2) din Legea nr. 1432 din 28 decembrie 2000 privind modul de stabilire și reexaminare a salariului minim;
- a articolului 27 alin. (2) din Legea nr. 270 din 23 noiembrie 2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar;
- a Hotărârii Guvernului nr. 165 din 9 martie 2010 cu privire la cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real și
- a Hotărârii Guvernului nr. 550 din 9 iulie 2014 privind stabilirea cuantumului salariului minim pe țară.

3. Prin decizia Curții Constituționale sesizarea a fost declarată admisibilă, fără a se prejudeca fondul cauzei.

4. În procesul examinării sesizării, Curtea Constituțională a solicitat opiniile Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Confederației Naționale a Sindicatelor, Confederației Naționale a Patronatelor și Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice.

5. În ședința publică a Curții au fost prezenți dl Dan Perciun, autor al sesizării, dl Radu Radu, reprezentant al Parlamentului, și dl Andrei

Balan, șef al Direcției expertiză juridică a Ministerului Finanțelor, reprezentant al Guvernului.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

6. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 16 Egalitatea

„(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 43 Dreptul la muncă și la protecția muncii

„(1) Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului.

(2) Salariații au dreptul la protecția muncii. Măsurile de protecție privesc securitatea și igiena muncii, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim pe economie, repaosul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții grele, precum și alte situații specifice.

[...]”

Articolul 47 Dreptul la asistență și protecție socială

„(1) Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.

(2) Cetățenii au dreptul la asigurare în caz de: șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subsistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.”

7. Prevederile relevante ale Legii nr. 1432 din 28 decembrie 2000 privind modul de stabilire și reexaminare a salariului minim sunt următoarele:

Articolul 3 Modul de stabilire, condițiile de determinare

și reexaminare a salariului minim

„(1) Salariul minim pe lună, precum și salariul minim pe oră calculat pornindu-se de la norma lunară a timpului de muncă se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, după consultarea patronatelor și sindicatelor.

(2) Cuantumul salariului minim se determină în funcție de condițiile economice concrete și de nivelul salariului mediu pe economia națională, precum și de nivelul prognozat al ratei inflației.

(3) Necesitatea modificării cuantumului salariului minim se examinează de către Guvern, împreună cu patronatele și sindicatele, cel puțin o dată pe an.

(4) Cuantumul salariului minim se reexaminează de către Guvern după consultarea prealabilă a patronatelor și sindicatelor, ținând-se cont de modificarea indicelui prețurilor de consum și de evoluția salariului mediu pe economia națională în perioada de referință, de volumul produsului intern brut, de productivitatea muncii, precum și de mărirea valorică a minimumului de existență.”

8. Prevederile relevante ale Legii nr. 270 din 23 noiembrie 2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar sunt următoarele:

Articolul 27

Asigurarea menținerii salariilor personalului din unitățile bugetare

„[...]

(2) În cazul în care, pentru unii salariați din unitățile bugetare, prin aplicarea prezentei legi, salariul lunar calculat începând cu 1 decembrie 2018, pentru o funcție cu durata normală a timpului de muncă, este mai mare decât salariul mediu lunar calculat anterior intrării în vigoare a prezentei legi și mai mic decât 2200 de lei, aceștia vor beneficia de plăți compensatorii. Plata compensatorie se determină ca diferență dintre 2200 de lei și salariul lunar calculat în condițiile prezentei legi și se recalculează proporțional timpului efectiv lucrat.

[În redactarea anterioară Legii nr. 135 din 26 mai 2022 pentru modificarea articolului 27 din Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar]”

(2) În cazul în care, pentru unii salariați din unitățile bugetare, prin aplicarea prezentei legi, salariul lunar calculat pentru o funcție cu durata normală a timpului de muncă este mai mic de 3500 de lei, aceștia vor beneficia de plăți compensatorii. Plata compensatorie se determină ca diferență dintre suma de 3500 de lei și salariul lunar calculat în condițiile prezentei legi și se recalculează proporțional timpului efectiv lucrat.

[În redactarea Legii nr. 135 din 26 mai 2022 pentru modificarea articolului 27 din Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar]

[...]”.

9. Prevederile relevante ale Legii nr. 152 din 5 iulie 2012 cu privire la minimumul de existență sunt următoarele:

Articolul 1

Scopul și domeniul de aplicare

„(1) Prezenta lege stabilește cadrul legal privind reglementarea garanțiilor minime de stat în domeniul veniturilor populației, în procesul de implementare a

politicilor statului în domeniul social, proporțional costului de trai, pentru asigurarea unui standard de viață adecvat.

[...]"

Articolul 3 Mărimea minimului de existență

„(1) Mărimea minimului de existență include:

- a) mărimea valorică a coșului alimentar;
- b) cheltuielile pentru procurarea mărfurilor industriale și pentru achitarea serviciilor prestate populației;
- c) mărimea primelor și a contribuțiilor obligatorii.

[...]"

10. Prevederile relevante ale Hotărârii Guvernului nr. 165 din 9 martie 2010 cu privire la quantumul minim garantat al salariului în sectorul real sunt următoarele:

„În conformitate cu prevederile Legii salarizării nr. 847-XV din 14 februarie 2002 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 50-52, art.336) și în baza Convenției colective (nivel național) nr. 9 din 28 ianuarie 2010, Guvernul

HOTĂRĂȘTE:

1. Începând cu 1 ianuarie 2021, quantumul minim garantat al salariului în sectorul real (la întreprinderi, organizații, instituții cu autonomie financiară, indiferent de tipul de proprietate și forma de organizare juridică, în continuare – unități) se stabilește în mărime de 17,37 lei pe oră, sau 2935 de lei pe lună, calculat pentru un program complet de lucru în medie de 169 de ore pe lună.

[În redactarea Hotărârii Guvernului nr. 232 din 24 aprilie 2019]

1. Începând cu 1 aprilie 2022, quantumul minim garantat al salariului în sectorul real (la întreprinderi, organizații, instituții cu autonomie financiară, indiferent de tipul de proprietate și forma de organizare juridică, în continuare – unități) se stabilește în mărime de 20,71 lei pe oră, sau 3 500 de lei pe lună, calculat pentru un program complet de lucru în medie de 169 de ore pe lună.

[În redactarea Hotărârii Guvernului nr. 142 din 9 martie 2022, în vigoare din 1 aprilie 2022]

[Punctul 2 exclus prin Hotărârea Guvernului nr. 260 din 25 aprilie 2012, în vigoare 27 aprilie 2012]

3. În cazul aplicării de către unități a sistemului tarifar de salarizare sau în cazul aplicării sistemului netarifar de salarizare quantumul lunar total al salariului unui angajat nu poate fi mai mic decât quantumul minim garantat al salariului în sectorul real, stabilit de Guvern, după consultarea cu partenerii sociali.

6. Odată cu stabilirea quantumului minim garantat al salariului în sectorul real, salariile de bază stabilite anterior nu pot fi micșorate, decât în conformitate cu prevederile alineatului (2) articolul 20 al Legii salarizării nr. 847-XV din 14 februarie 2002.

6¹. Întreprinderile de stat, întreprinderile cu capital majoritar de stat și cele monopoliste, indicate de Guvern, la care quantumul salariului tarifar pentru categoria I de calificare este mai mare decât quantumul minim garantat al salariului

în sectorul real, prevăzut la punctele 1 și 4 ale prezentei hotărâri, pot efectua majorarea salariului tarifar pentru categoria I de calificare numai pe măsura creșterii volumului producției (lucrări, servicii) în prețuri comparabile față de perioada respectivă a anului precedent, cu condiția sporirii volumului producției livrate în prețuri efective, obținerii beneficiului din vânzarea producției și rentabilității producției.

În cazurile în care creșterea sumară a indicelui prețurilor de consum de la momentul majorării anterioare a salariului tarifar pentru categoria I de calificare depășește rata de creștere a volumului producției (lucrărilor, serviciilor) în prețuri comparabile, întreprinderea care dispune de mijloace financiare necesare este în drept să majoreze salariul tarifar pentru categoria I de calificare pe măsura creșterii indicelui prețurilor de consum.

7. Se abrogă punctele 1 și 2 ale Hotărârii Guvernului nr.152 din 19 februarie 2004 „Cu privire la salariul tarifar pentru categoria I de calificare a angajaților din unitățile cu autonomie financiară și cuantumul sporului de compensare pentru munca prestată în condiții nefavorabile” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.39-41, art.299), cu modificările ulterioare.”

11. Prevederile relevante ale Hotărârii Guvernului nr. 550 din 9 iulie 2014 privind stabilirea cuantumului salariului minim pe țară sunt următoarele:

„În conformitate cu prevederile Legii nr. 1432-XIV din 28 decembrie 2000 privind modul de stabilire și reexaminare a salariului minim (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 21-24, art. 79), cu modificările și completările ulterioare, Guvernul

HOTĂRĂȘTE:

1. Se stabilește, cu începere de la 1 octombrie 2014, salariul minim pe țară în cuantum de 1000 lei lunar pentru un program complet de lucru de 169 de ore (în medie pe lună), ceea ce reprezintă 5,92 lei pe oră.

În cazul în care programul de muncă este, potrivit legii, mai mic de 40 de ore pe săptămână, salariul minim orar se calculează de către agenții economici prin raportarea salariului minim lunar, prevăzut în prezentul punct, la numărul mediu de ore lunar, potrivit programului legal de lucru aprobat.

2. Se abrogă Hotărârea Guvernului nr. 15 din 19 ianuarie 2009 „Privind stabilirea cuantumului salariului minim pe țară” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 10-11, art. 43).”

ÎN DREPT

A. ADMISIBILITATEA

12. Prin decizia sa Curtea a confirmat respectarea, în prezenta cauză, a condițiilor de admisibilitate a unei sesizări, stabilite în jurisprudența sa constantă.

13. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor Parlamentului și a hotărârilor Guvernului, în prezenta cauză a unor prevederi din Legea nr. 1432 din 28 decembrie 2000, din Legea nr. 270 din 23 noiembrie 2018, a Hotărârii

Guvernului nr. 165 din 9 martie 2010 și a Hotărârii Guvernului nr. 550 din 9 iulie 2014, ține de competența Curții Constituționale.

14. Potrivit articolelor 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, deputatul în Parlament are prerogativa sesizării Curții Constituționale.

15. Curtea a reținut că obiectul sesizării îl reprezintă prevederile menționate la § 1 *supra*. Prevederile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

16. Totodată, Curtea a observat că Hotărârea Guvernului privind stabilirea cuantumului salariului minim pe țară nr. 550 din 9 iulie 2014, contestată de autorul sesizării, a fost adoptată pe baza mecanismului de reexaminare a cuantumului salariului minim, stabilit de articolul 3 alin. (4) din Legea 1432 din 28 decembrie 2000. Având în vedere conexiunea articolului 3 alin. (4) din Legea 1432 din 28 decembrie 2000 cu prevederile contestate, în conformitate cu articolul 6 alineatele (2) și (3) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea a considerat necesar să verifice constituționalitatea acestui alineat (a se vedea, *mutatis mutandis*, HCC nr. 6 din 10 martie 2020, § 35; HCC nr. 16 din 9 iunie 2020, § 36; HCC nr. 37 din 7 decembrie 2021, § 23).

17. Autorul sesizării a susținut că prevederile contestate contravin articolelor 43 [*dreptul la muncă și la protecția muncii*] și 47 [*dreptul la asistență și protecție socială*] privite în mod separat, precum și în coroborare cu articolul 16 [*egalitatea*] din Constituție.

18. Cu privire la articolul 3 alin. (2) din Legea nr. 1432 din 28 decembrie 2000 privind modul de stabilire și reexaminare a salariului minim, autorul sesizării a menționat că acesta (i) nu precizează că salariul minim net nu poate fi mai mic decât nivelul minimumului de existență pentru persoanele apte de muncă și (ii) nu prevede că evoluția minimumului de existență trebuie să fie unul dintre factorii de care trebuie să țină cont Guvernul la stabilirea salariului minim. Curtea a observat că articolul 3 alin. (2) din Legea citată stabilește condițiile de determinare a salariului minim. Într-adevăr, la determinarea salariului minim legislatorul nu a stabilit că Guvernul trebuie să țină cont de nivelul minimumului de existență. Pe de altă parte, Curtea a constatat că alineatul (4) din același articol stabilește condițiile de reexaminare a salariului minim, care prevăd, *inter alia*, că la reexaminarea salariului minim Guvernul trebuie să țină cont de mărimea valorică a minimumului de existență. Mai mult, Hotărârea Guvernului nr. 550 din 9 iulie 2014 a fost adoptată ca urmare a reexaminării cuantumului salariului minim, adică pe baza alineatului (4) din articolul 3 al Legii citate. Prin urmare, Curtea a reținut că în prezenta cauză dispozițiile articolului 3 alineatul (2) din Legea privind modul de stabilire și reexaminare a salariului minim nu fac incidente articolele 43 și 47 din Constituție.

19. Cu privire la articolul 27 alin. (2) din Legea privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar nr. 270 din 23 noiembrie 2018, Curtea a constatat că, la momentul depunerii sesizării, acesta stabilea că cuantumul salariului minim în sectorul bugetar este de 2200 de lei pe lună. La 24 decembrie 2021, Parlamentul a adoptat Legea nr. 204 pentru

modificarea unor acte normative, care a majorat cuantumul minim al salariului în sectorul bugetar de la 2200 de lei pe lună până la 3100 lei pe lună. Ulterior, la 26 mai 2022, Parlamentul a adoptat Legea nr. 135 pentru modificarea articolului 27 din Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, care a majorat cuantumul minim al salariului în sectorul bugetar până la 3500 lei pe lună. Sub acest aspect, Curtea a reținut că a examinat în jurisprudența sa situații similare, în care, după depunerea unei sesizări, Parlamentul a modificat prevederea contestată de autorul ei. Astfel, în Decizia nr. 132 din 19 noiembrie 2020, Curtea a declarat inadmisibilă sesizarea depusă de un deputat care contesta unele prevederi din Legea insolvenței, deoarece după depunerea sesizării Parlamentul a modificat norma contestată în întregime și, prin urmare, sesizarea a rămas fără obiect. Pentru a ajunge la această concluzie, Curtea a făcut deosebire între verificarea constituționalității unei legi care nu mai este în vigoare prin intermediul controlului general de constituționalitate [articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție], pe de o parte, și prin intermediul excepției de neconstituționalitate, pe de altă parte [articolul 135 alin. (1) lit. g) din Constituție]. În cazul procedurii controlului general de constituționalitate, Curtea a reținut că nu este abilitată să verifice constituționalitatea unei legi care nu mai este în vigoare, competența sa fiind limitată la legile contestate înainte de promulgare sau după intrarea în vigoare. Doar în cazul procedurii excepției de neconstituționalitate Curtea a reținut că poate verifica constituționalitatea actelor care nu mai sunt în vigoare, cu condiția că sub imperiul acestora s-au născut raporturi juridice care continuă să producă efecte, iar norma este aplicabilă raporturilor juridice litigioase și este determinantă pentru soluționarea cauzei de instanțele de drept comun (a se vedea §§ 15-16 din Decizia citată). Soluții similare au fost adoptate prin Deciziile nr. 43 din 1 aprilie 2021 (§§ 12-15) și nr. 145 din 28 septembrie 2021 (§§ 20-22).

20. În această cauză, Curtea a observat că autorul sesizării nu a contestat cuantumul salariului minim în sectorul bugetar în redactarea Legii nr. 135 din 26 mai 2022. Prin urmare, Curtea nu a găsit vreun motiv să ajungă la o concluzie diferită de deciziile menționate mai sus și, prin urmare, a declarat inadmisibil acest capăt al sesizării, pentru că este lipsit de obiect.

21. Referitor la Hotărârea Guvernului cu privire la cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real nr. 165 din 9 martie 2010, Curtea a constatat că, la momentul depunerii sesizării, aceasta stabilea că cuantumul salariului minim în sectorul real este de 2935 de lei pe lună. La 9 martie 2022, Guvernul a adoptat Hotărârea nr. 142 pentru modificarea punctului 1 din Hotărârea Guvernului nr. 165/2010 cu privire la cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real, care a majorat cuantumul minim al salariului în sectorul real de la 2 935 de lei pe lună, până la 3 500 lei pe lună. În această cauză, Curtea a observat că autorul sesizării nu a contestat cuantumul salariului minim în sectorul real în redactarea Hotărârii Guvernului nr. 142 din 9 martie 2022. Prin urmare,

Curtea a declarat inadmisibil acest capăt al sesizării, pentru că este lipsit de obiect.

22. Cu privire la incidența articolului 16 din Constituție, Curtea a reținut că acest articol nu poate fi aplicat de sine stătător, ci doar dacă este coroborat cu un drept fundamental. Principiul nediscriminării nu constituie o problemă de constituționalitate atât timp cât nu este afectat un drept fundamental (a se vedea HCC nr. 2 din 12 ianuarie 2021, § 22; HCC nr. 16 din 20 mai 2021, § 36). De asemenea, și Curtea Europeană a Drepturilor Omului a menționat că articolul 14 din Convenție, care protejează persoanele aflate în situații similare de orice discriminare în exercitarea drepturilor și libertăților garantate de Convenție, nu are o existență independentă. Articolul 14 din Convenție poate juca un rol autonom important prin completarea celorlalte dispoziții ale Convenției și ale Protocoalelor la aceasta (a se vedea *Emel Boyraz v. Turcia*, 2 decembrie 2014, § 40; *Costel Gaciu v. România*, 23 iunie 2015, § 47; *Fábián v. Ungaria*, 5 septembrie 2017, § 112).

23. Cu privire la articolul 43 din Constituție, Curtea a reținut în jurisprudența sa că dreptul la muncă și protecția muncii este aplicabil în toate cazurile în care se pretinde apărarea drepturilor salariale. Curtea a precizat că noțiunea de salariu, în accepția articolului 43 din Constituție, trebuie interpretată într-un sens larg. Aceasta cuprinde, în special, toate avantajele prezente sau viitoare, cu condiția să fie acordate, chiar dacă indirect, de angajator lucrătorului pentru munca prestată de acesta, pe baza unui contract de muncă sau a unor dispoziții legale (a se vedea HCC nr. 21 din 3 octombrie 2019, § 25; HCC nr. 6 din 10 martie 2020, § 28). În acest caz, Curtea a observat că prevederile contestate din Hotărârea Guvernului nr. 550 din 9 iulie 2014 pun în discuție quantumul salariului minim pe țară, domeniu în care autoritățile dețin o marjă discreționară, având în vedere competența lor de a gestiona bugetul public. Totuși, marja discreționară a autorităților în acest domeniu nu este nelimitată. Ea poate fi supusă controlului de constituționalitate, dacă măsurile autorităților din domeniul stabilirii quantumului salariului minim sunt insuficiente pentru necesitățile de bază ale salariaților. În aceste cazuri, măsurile în discuție ar face incident articolul 43 din Constituție.

24. Cu privire la incidența articolului 47 din Constituție, Curtea a observat că acest articol stabilește obligația pozitivă a statului de a întreprinde măsuri care să asigure un nivel de trai decent al cetățenilor săi. Nici acest articol și nicio altă prevedere din Constituție nu stabilește un quantum exact al salariului minim care trebuie asigurat pentru salariați (a se vedea, *mutatis mutandis*, HCC nr. 27 din 20 decembrie 2011, § 56). Această competență a fost delegată Parlamentului și Guvernului, având în vedere expertiza lor în domeniul politicilor sociale și economice. Totuși, Constituția nu acordă o marjă discreționară nelimitată autorităților în acest domeniu. Dimpotrivă, articolul 47 alin. (1) din Constituție poate deveni incident în cazurile în care eventualele măsuri ale autorităților în domeniul stabilirii quantumului salariului minim ar fi de un nivel insuficient pentru necesitățile de bază ale salariaților.

25. Curtea a reținut că din interpretarea coroborată a articolului 43 alin. (1) și (2) cu articolul 47 alin. (1) din Constituție rezultă o legătură logică între dreptul la muncă și obligația pozitivă a statului de a lua măsuri pentru ca orice om să aibă un trai decent. Altfel spus, condiția principală pentru un trai decent este asigurarea dreptului la muncă și protecția acestuia. Aceeași concluzie se impune și din analiza articolului 1 alin. (2) din Carta Socială Europeană.

26. În acest caz, Curtea a observat, pe de o parte, că cuantumul minim al salariului pe țară este de 1 000 lei pe lună [a se vedea Hotărârea Guvernului nr. 550 din 9 iulie 2014]. Pe de altă parte, Biroului Național de Statistică, autoritatea abilitată de Parlament prin Legea nr. 152 din 5 iulie 2012 să estimeze mărimea valorică a coșului alimentară, a estimat cuantumul minimului de existență pentru populația aptă de muncă în semestrul II din anul 2021 la 2 344,0 lei pe lună. Pentru că diferența dintre cuantumul salariului minim pe țară și cuantumul minimului de existență pentru populația aptă de muncă este relativ mare, Curtea a reținut incidența articolelor 43 și 47 din Constituție.

27. În continuare, Curtea a analizat pretinsul tratament diferențiat invocat. Potrivit autorului sesizării, stabilirea diferențiată a salariului minim în sectorul bugetar, în sectorul real și în întreaga țară este nejustificată. Cu privire la acest aspect, Curtea a observat că, într-adevăr, principiul egalității la remunerare pentru o muncă la fel de valoroasă este consacrat la articolul 7 lit. a) (ii) din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale (ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 271 din 28 iulie 1990), care prevede că Statele părți la acest Pact recunosc dreptul pe care îl are orice persoană de a se bucura de condiții de muncă juste și prielnice, care să asigure în special o remunerație care să le asigure tuturor muncitorilor cel puțin un salariu echitabil și o remunerație egală pentru o muncă de valoare egală, fără nicio diferențiere; în special femeile trebuie să aibă garanția că condițiile de muncă acordate nu le sunt inferioare celor de care beneficiază bărbații și să primească remunerație pe care o primesc ei pentru aceeași muncă. Curtea a reținut că acest principiu poate fi dedus și din obligația generală a autorităților de a institui măsuri nediscriminatorii, așa cum este stabilită de articolul 16 din Constituție.

28. În această cauză, Curtea a reținut că pentru a stabili incidența articolului 16 din Constituție, ea trebuie să identifice, din argumentele autorului sesizării, clasele de persoane pretins discriminate. Curtea a observat că autorul sesizării compară, în general, salariații care beneficiază de salariul minim stabilit în sectorul real și pe țară. În acest sens, Curtea a notat că în sectorul bugetar beneficiază de salariul minim atât muncitorii necalificați, cât și o parte din muncitorii calificați, *e.g.* funcționarii de serviciu, operatorii de telecomunicații și muncitorul calificat [a se vedea Anexa nr. 10 din Legea din 270 din 23 noiembrie 2018]. De asemenea, în sectorul real atât muncitorii calificați, cât și muncitorii necalificați pot beneficia de salariul minim. Articolul 12 din Legea salarizării nr. 847 din 14 februarie 2002 stabilește că cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real servește drept bază

pentru diferențierea salariilor de funcție/salariilor tarifare în raport cu calificarea, gradul de pregătire profesională și de competență a salariatului, precum și cu gradul de răspundere pe care îl implică funcțiile/lucrările executate și cu complexitatea lor. Salariul minim stabilit pe țară este acordat doar salariaților care prestează o muncă necalificată (a se vedea articolul 2 alin. (1) din Legea nr. 1432 din 28 decembrie 2000 privind modul de stabilire și reexaminare a salariului minim).

29. Astfel, Curtea a observat că dispozițiile contestate sunt aplicabile atât în funcție de sectorul de prestare a muncii (sectorul bugetar, sectorul real), cât și în funcție de calitatea serviciului prestat (muncă calificată sau muncă necalificată). Curtea a reținut că comparația făcută de autorul sesizării referitoare la pretinsa discriminare a salariaților care beneficiază de salariul minim stabilit în sectorul bugetar, în sectorul real și pe țară este prea generală, deoarece nu compară o clasă precisă de salariați (*e.g.* muncitorii calificați sau muncitorii necalificați). Dacă ar proceda la examinarea sesizării formulate de o asemenea manieră, Curtea Constituțională s-ar substitui autorului ei în identificarea claselor de salariați care se află în situații identice și sunt tratați în mod diferit, fapt care ar echivala cu un control din oficiu. Acest tip de control este inadmisibil în condițiile în care, prin prisma articolului 24 alin. (2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 39 din Codul jurisdicției constituționale, sesizarea trebuie să fie motivată, să cuprindă obiectul și împrejurările pe care subiectul își bazează cerințele, să prezinte normele legale și argumentele care justifică faptul că prevederea contestată contravine Constituției, precum și legătura cauzală directă între norma contestată și argumentele invocate (a se vedea DCC nr. 156 din 22 decembrie 2020, § 15; DCC nr. 110 din 15 iulie 2021, § 18). Prin urmare, Curtea a reținut că autorul sesizării nu a demonstrat incidența articolului 16 din Constituție în prezenta cauză.

30. Totodată, Curtea a considerat că sesizarea reclamă o analiză inclusiv din perspectiva respectării demnității umane, valoare garantată de articolul 1 alin. (3) din Constituție. Fiind suverană în privința propriei proceduri și a regulilor pe care trebuie să le respecte, Curtea a precizat că este competentă să rețină incidența altor articole constituționale, importante fiind argumentele autorului sesizării (a se vedea HCC nr. 27 din 13 noiembrie 2020, § 18; HCC nr. 2 din 12 ianuarie 2021, § 24; HCC nr. 19 din 13 iulie 2021, § 42).

31. Așadar, Curtea a considerat necesar să examineze constituționalitatea dispozițiilor contestate prin prisma articolelor 1 alin. (3), 43 alin. (1), (2) și 47 alin. (1) din Constituție.

B. FONDUL CAUZEI

A. Argumentele autorului sesizării

32. Autorul sesizării notează că articolul 43 alineatul (2) obligă statul să stabilească un salariu minim pe economie, iar articolul 47 alin. (1) din

Constituție stabilește că „statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent”. Din acest considerent autorul sesizării consideră că marja discreționară a Parlamentului și a Guvernului în domeniul stabilirii cuantumului salariului minim este limitată. Acesta menționează că salariul este sursa de venit principală a populației, iar statul are obligația să stabilească salariul minim într-un quantum suficient care să asigure persoanei îngrijirea sănătății și bunăstarea, lui și familiei lui, aici intrând hrana, îmbrăcăminte, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare. Statul poate prevedea și alte măsuri de compensare a cheltuielilor de trai ale salariaților, însă stabilirea unui salariu minim rămâne principala sursă de venit a persoanelor apte de muncă.

33. Autorul sesizării notează că salariații cărora li se aplică dispozițiile contestate nu beneficiază, *de facto*, de alte măsuri de protecție socială. De exemplu, articolul 3 alin. (1) din Legea nr. 81 din 28 februarie 2003 privind cantinele de ajutor social nu prevede că persoanele care sunt salarizate cu salariul minim pot beneficia de cantinele de ajutor social. Nici articolul 17 din Legea cu privire la locuințe nr. 75 din 30 aprilie 2015 nu scutește persoanele în discuție de obligația achitării plăților pentru folosirea locuinței sociale și pentru serviciile comunale și necomunale.

34. Potrivit autorului sesizării, drepturile economice, sociale și culturale, prin natura lor, pot fi realizate doar gradual având în vedere faptul că acestea sunt condiționate de disponibilitatea resurselor economice ale statului. Totuși, realizarea graduală a drepturilor în discuție nu absolvă autoritățile de unele obligații cu efect imediat, cum ar fi obligația de a asigura un salariu minim suficient pentru a acoperi cheltuielile de bază ale salariatului și ale familiei sale pentru alimentație, locuință și îngrijire medicală. Stabilirea unui salariu minim care nu asigură aceste cheltuieli contravine garanțiilor constituționale prevăzute de articolele 43 și 47 din Constituție.

35. Autorul sesizării notează că articolul 1 alin. (2) lit. b) din Legea cu privire la minimumul de existență nr. 152 din 5 iulie 2012 prevede că minimumul de existență se utilizează, *inter alia*, la argumentarea necesității de modificare a mărimilor salariului minim și pensiei minime pentru limită de vârstă, a venitului lunar minim garantat al familiei, a mărimilor burselor, indemnizațiilor și compensațiilor. Autorul sesizării consideră că articolul 47 din Constituție trebuie interpretat în sensul în care autoritățile sunt obligate să garanteze un salariu minim net egal cel puțin cu minimumul de existență pentru persoanele apte de muncă.

36. Cu privire la articolul 3 alin. (2) din Legea privind modul de stabilire și reexaminare a salariului minim nr. 1432 din 28 decembrie 2000, autorul sesizării menționează că acesta contravine articolelor 43 și 47 din Constituție, deoarece nu precizează că salariul minim net nu poate fi mai mic decât nivelul minimumului de existență pentru persoanele apte de muncă. De asemenea, dispozițiile acestui articol nu prevăd că evoluția minimumului de existență trebuie să constituie unul din factorii de care trebuie să țină cont Guvernul la stabilirea salariului minim.

37. Cu privire la Hotărârea Guvernului privind stabilirea cuantumului salariului minim pe țară nr. 550 din 9 iulie 2014, autorul sesizării notează că prin aceste prevederi autoritățile au stabilit salariul minim pe țară sub valoarea minimumului de existență pentru persoanele apte de muncă. Autorul sesizării menționează că din anul 2014 autoritățile nu au ajustat cuantumul salariului minim în funcție de valoarea minimumului de existență. Astfel, dacă în anul 2014 salariul minim asigura 58 % din valoarea minimumului de existență, în anul 2021 salariul minim asigură doar 45 % din valoarea minimumului de existență.

38. În concluzie, autorul sesizării notează că un quantum foarte mic al salariului minim ar devaloriza normele constituționale menționate. O prevedere constituțională care stabilește un drept nerealizabil sau realizabil de o manieră derizorie afectează încrederea în Constituție. Existența unei prevederi constituționale creează o așteptare rezonabilă ca aceasta să producă consecințe reale, în spiritul așteptărilor investite de cetățeni. Prin urmare, în cazul salariului minim, Parlamentul și Guvernul nu pot stabili un quantum arbitrar, puterea discreționară a acestora fiind limitată de obligația asigurării unui trai decent pentru populație.

B. Argumentele autorităților și ale organizațiilor cărora li s-a solicitat și și-au prezentat opinia

39. În opinia din 6 iunie 2022 prezentată de Parlament se menționează că Legea nr. 135 din 26 mai 2022, în vigoare din 10 iunie 2022, a majorat cuantumul plăților compensatorii de la 3100 lei până la 3500 lei pentru salariații din unitățile bugetare care beneficiază de un salariu lunar mai mic de 3500 lei în baza Legii privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar. Totodată, Parlamentul notează că, pe 31 mai 2022, Secretariatul Parlamentului a înregistrat proiectul de lege nr. 209, depus de dl Dan Perciun, deputat în Parlament. Proiectul de lege în discuție urmărește să completeze articolul 3 din Legea nr. 1432 din 28 decembrie 2000 privind modul de stabilire și reexaminare a salariului minim cu alineatul (3¹), care va stabili că cuantumul salariului minim nu poate fi mai mic decât mărimea minimumului de existență calculat. În concluzie, Parlamentul a notat că va întreprinde în continuare toate măsurile necesare în vederea asigurării unui nivel de trai decent pentru diferite categorii ale populației, corelativ posibilităților financiare ale statului. Reușita atingerii obiectivului menționat este condiționat de multitudinea factorilor sociali, economici și cultural-politici, precum și de disponibilitatea resurselor bugetare.

40. În opinia prezentată de Guvern se menționează că cuantumul salariului minim pe țară a stat la baza calculării salariilor în sectorul bugetar până la intrarea în vigoare a Legii nr. 270 din 23 noiembrie 2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar. Actualmente, salariul minim pe țară se aplică doar, de exemplu, pentru salarizarea membrilor organelor de conducere ale întreprinderilor de stat și ale societăților pe acțiuni, așa cum prevede articolul 24 alin. (1) din Legea

salarizării. În opinia suplimentară a Guvernului din 16 iunie 2022 se menționează că salarizarea angajaților din unitățile cu autonomie financiară, indiferent de tipul de proprietate și de forma de organizare juridică, este reglementată de Legea salarizării, de Hotărârea Guvernului cu privire la salarizarea angajaților din unitățile cu autonomie financiară și de Hotărârea Guvernului cu privire la quantumul minim garantat al salariului în sectorul real. În sectorul privat, atât la stabilirea quantumului salariului în cadrul sistemelor netarifare de salarizare, cât și la stabilirea salariului tarifar pentru categoria I de calificare în cadrul sistemului tarifar de salarizare, drept limită minimă a salariului servește quantumul minim garantat în sectorul real. De asemenea, Guvernul notează că Ministerul Muncii și Protecției Sociale a elaborat un proiect de lege prin care se propune unificarea și stabilirea unui salariu minim pe țară atât pentru sectorul public, cât și în sectorul privat.

41. În opinia prezentată, Ministerul Muncii și Protecției Sociale menționează că articolul 3 alin. (2) din Legea nr. 1432 din 28 decembrie 2000 privind modul de stabilire a salariului minim prevede că quantumul salariului minim se determină în funcție de condițiile economice concrete și de nivelul salariului mediu pe economia națională, precum și de nivelul prognozat al ratei inflației. Din anul 2014 până în prezent, salariul minim lunar pe țară constituie 1 000 de lei, iar la stabilirea acestuia nu s-a ținut cont, în totalitate, de prevederile Legii citate. Ministerul notează că a prezentat Guvernului spre examinare un proiect de hotărâre privind modul de stabilire a salariului minim pe țară, care prevedea ca acest salariu să fie stabilit în funcție de salariul mediu lunar pe economie realizat în anul precedent. Astfel, proiectul prevedea ca pe parcursul a trei ani, nivelul salariului minim pe țară să fie echivalent cu 40 % din salariul mediu pe economie. În final, proiectul în discuție a fost considerat binevenit, însă nu a fost adoptat din cauza lipsei mijloacelor financiare disponibile.

42. În opinia prezentată, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice susține toate argumentele autorului sesizării.

43. În opinia prezentată de Avocatul Poporului pentru drepturile copilului se menționează că dreptul la un nivel de trai decent cuprinde și dreptul cetățeanului la condiții de viață care să-i asigure lui și familiei lui un trai civilizat. Desigur, traiul decent se realizează prioritar prin munca cetățeanului și a familiei sale. La rândul său, statul trebuie să contribuie la ameliorarea condițiilor de viață pentru a asigura un standard de trai civilizat pentru cetățenii săi. În acest sens, Constituția obligă statul să ia măsuri pentru dezvoltarea economică a societății și pentru o protecție socială corespunzătoare. În Comentariul General nr. 23 din 2016 privind dreptul la condiții de muncă juste și favorabile, Comitetul pentru drepturile economice, sociale și culturale al Organizației Națiunilor Unite a menționat că quantumul salariului minim nu poate fi atât de mic încât să nu asigure un trai decent lucrătorilor și familiilor acestora. Salariul minim ar putea reprezenta un procentaj din salariul mediu, atât timp cât acest procent este suficient pentru a asigura un trai decent lucrătorilor și familiilor acestora. În anul 2017, în cadrul examinării celui de-al treilea

raport periodic al Republicii Moldova, Comitetul pentru drepturile economice, sociale și culturale al Organizației Națiunilor Unite și-a exprimat îngrijorarea, considerând că salariul minim este cu mult sub nivelul minim de existență și că salariul minim din sectorul public nu a fost indexat din anul 2014 și reprezintă jumătate din salariul existent în sectorul privat. Avocatul Poporului notează că în rapoartele referitoare la respectarea drepturilor omului a menționat că salariul minim pe țară în mărime de 1 000 de lei lunar nu a fost modificat din anul 2014 și că acesta este mult mai mic decât minimumul de existență stabilit pentru o persoană aptă de muncă și le-a recomandat autorităților să-și consolideze eforturile în vederea asigurării unui salariu minim național suficient pentru instituirea unui standard de viață adecvat pentru angajați și pentru familiile acestora. De asemenea, Avocatul Poporului le-a recomandat autorităților să instituie un mecanism care ar asigura ajustarea periodică a salariului minim proporțional cu minimumul de existență. În concluzie, Avocatul Poporului notează că susține poziția autorului sesizării în ceea ce privește discreția limitată a autorităților în domeniul stabilirii unui salariu minim pe țară sub nivelul minim de existență calculat pentru o persoană aptă de muncă.

44. În opinia prezentată, Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova susține pe deplin argumentele autorului sesizării. Astfel, Confederația notează că cuantumul salariului minim pe țară de 1 000 de lei lunar este cel puțin de 2,2 ori mai mic decât minimumul de existență pentru o persoană aptă de muncă calculat pentru semestrul I din anul 2020 sau de 8,1 ori mai mic decât cuantumul salariului mediu lunar brut pentru anul 2020. De asemenea, Confederația menționează că Republica Moldova, prin ratificarea Cartei Sociale Europene revizuite, s-a angajat să asigure, prin toate mijloacele adecvate, dreptul tuturor lucrătorilor la o salarizare echitabilă, care să le asigure lor și familiilor lor un nivel de trai satisfăcător. Mai mult, Confederația face referință la datele Biroului Național de Statistică, conform cărora, în anul 2019, din totalul populației 25 % se aflau sub pragul sărăciei absolute, iar 10,7 % se aflau sub pragul sărăciei extreme. Confederația notează că 21,6 % din persoanele apte de muncă se aflau sub pragul sărăciei absolute.

45. În opinia prezentată de Confederația Națională a Patronatelor din Moldova se menționează că argumentele autorului sesizării referitoare la cuantumul salariului minim pe țară sunt justificate. În același timp, Confederația notează că racordarea salariului minim la minimumul de existență poate dura în funcție de contextul economic al țării. De asemenea, se menționează că de-a lungul timpului angajatorii au aplicat în cazul persoanelor cu salariu minim diverse sporuri și măsuri compensatorii.

C. Aprecierea Curții

a) Conține Constituția principii care trebuie avute în vedere de către legislator la reglementarea cuantumului salariului minim?

46. Curtea reține că, deși nicio prevedere din Constituție nu stabilește un quantum exact al salariului minim care trebuie asigurat salariaților, Legea fundamentală conține garanții prin prisma cărora pot fi evaluate măsurile autorităților în acest domeniu.

47. În primul rând, Constituția prevede că orice salariat are dreptul la „condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă” [articolul 43 alin. (1)], că salariații au dreptul la protecția muncii, inclusiv la măsura de „instituire a unui salariu minim pe economie” [articolul 43 alin. (2)]. Din analiza articolului 43 alin. (1) și (2) din Constituție, Curtea conchide că dreptul la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă reprezintă unul dintre criteriile de bază care trebuie avute în vedere de autorități la stabilirea cuantumului salariului minim. Acest fapt presupune că autoritățile în competența de a stabili un salariu minim pe economie, stabilită de articolul 43 alin. (2) din Constituție, nu sunt exonerate de obligația respectării dreptului constituțional al salariaților la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, garantat de alineatul (1). În plus, conform prevederilor articolului 7 lit. a) (ii) din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale, Statele părți recunosc dreptul pe care îl are orice persoană de a se bucura de condiții de muncă juste și prielnice, care să asigure îndeosebi o remunerație care să asigure tuturor muncitorilor cel puțin o existență decentă pentru ei și familia lor. De asemenea, Carta Socială Europeană obligă statele să protejeze de o manieră eficientă dreptul lucrătorului de a-și câștiga existența printr-o muncă liber întreprinsă [articolul 1 alin. (2)].

48. În al doilea rând, Curtea reiterează că caracterul social al statului presupune instituirea unui sistem politic, care ar permite adoptarea unor măsuri adecvate pentru redistribuirea bunurilor conform principiilor echității sociale, astfel încât toți membrii societății să posede un minim garantat de asigurare socială conform prevederilor articolului 47 din Constituție (a se vedea HCC nr. 27 din 20 decembrie 2011, § 43). Astfel, articolul 47 alin. (1) din Constituție prevede că statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, incluzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.

49. Curtea observă că textul „un nivel de trai decent” reprezintă un obiectiv social stabilit de Constituție, care trebuie realizat prin măsurile întreprinse de către autorități. Constituția lasă la discreția autorităților să decidă cu privire la măsurile care trebuie adoptate în vederea realizării unui nivel de trai decent. De asemenea, având în vedere că asigurarea unui nivel de trai decent este în strânsă legătură cu capacitățile economice ale statului, Curtea consideră că articolul 47 alin. (1) din Constituție nu stabilește un standard de viață care trebuie asigurat imediat de către autorități, ci admite o creștere treptată a acestui standard. Prin textul „orice om” se accentuează că de garanțiile traiului decent trebuie să beneficieze în mod nediscriminatoriu toate categoriile populației, inclusiv persoanele care primesc salariul minim. Totodată, textul „care să-i asigure [...] lui și familiei lui” presupune că autoritățile trebuie să

aibă în vedere dacă cuantumul salariului minim stabilit persoanelor apte de muncă este suficient pentru un nivel de trai decent, având în vedere circumstanțele particulare ale acestuia, *i.e.* dacă cuantumul salariului minim asigură necesitățile de bază ale salariatului și, dacă este cazul, ale familiei sale.

50. Curtea mai observă că textul „care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, [...] cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare” reprezintă nucleul minim de garanții sociale care trebuie asigurat cetățenilor potrivit scopului stabilit de articolul 47 alin. (1) din Constituție.

51. În al treilea rând, Curtea reține că articolul 1 alin. (3) din Constituție prevede, *inter alia*, că Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului [...] este garantată. De asemenea, Curtea constată că demnitatea omului reprezintă un element central al catalogului valorilor supreme stabilite în preambulul Constituției. În domeniul salarizării, demnitatea omului trebuie interpretată sub două aspecte: aspectul valoric și aspectul social.

52. Cu privire la aspectul valoric, Curtea reține că la stabilirea salariului minim legislatorul trebuie să aibă în vedere necesitățile de bază ale salariaților. Acest aspect al demnității umane pornește de la premisa că demnitatea umană nu este compatibilă cu sărăcia și, prin urmare, că autoritățile statale nu pot pretinde că au avut în vedere demnitatea cetățenilor săi în condițiile în care măsurile din domeniul salarizării nu au depășit pragul sărăciei.

53. Totuși, ca valoare constituțională, demnitatea umană nu se limitează la necesitățile de supraviețuire. Dimpotrivă, aceasta include și necesitățile social-culturale ale persoanelor apte de muncă. Astfel, cel de-al doilea aspect al demnității umane presupune că la stabilirea salariului minim autoritățile statale trebuie să aibă în vedere și necesitățile social-culturale ale persoanelor apte de muncă. Acest aspect al demnității umane pornește de la dorința oamenilor de a participa la viața socială.

54. Curtea reține că marja discreționară a autorităților în domeniul stabilirii unui cuantum al salariului minim variază în funcție de necesitățile care trebuie asigurate. De exemplu, în contextul asigurării necesităților de bază ale salariaților, marja discreționară a autorităților statale este restrânsă. În acest caz, trebuie să existe motive convingătoare care să justifice incapacitatea statului de a asigura necesitățile de bază ale salariaților. Pe de altă parte, în contextul asigurării necesităților social-culturale ale salariaților, marja discreționară este mai largă.

b) A stabilit legislatorul un mecanism clar și transparent de calculare a salariului minim pe țară?

55. Curtea observă că Hotărârea Guvernului nr. 550 din 9 iulie 2014 privind stabilirea cuantumului salariului minim pe țară a fost emisă în baza Legii nr. 1432 din 28 decembrie 2000 privind modul de stabilire și reexaminare a salariului minim. Articolul 3 alin. (1) și (3) din Legea citată prevede că salariul minim pe țară se stabilește și se modifică de

către Guvern, după consultarea patronatelor și a sindicatelor, cel puțin o dată pe an.

56. Articolul 3 alin. (4) din Legea citată stabilește criteriile de reexaminare a salariului minim în întreaga țară. Astfel, potrivit acestei norme, cuantumul salariului minim se reexaminează de către Guvern după consultarea prealabilă a patronatelor și sindicatelor, ținându-se cont de modificarea indicelui prețurilor de consum și de evoluția salariului mediu pe economia națională în perioada de referință, de volumul produsului intern brut, de productivitatea muncii, precum și de mărimea valorică a minimumului de existență.

57. Curtea consideră că mecanismul de stabilire a salariului minim pe țară este suficient de clar și transparent și le permite beneficiarilor legii să aprecieze dacă salariul stabilit corespunde cerințelor legale.

c) Dacă mecanismul stabilit de către legislator urmărește să asigure necesitățile de bază ale salariaților

58. Curtea constată că articolul 3 alin. (4) din Legea privind modul de stabilire și reexaminare a salariului minim obligă Guvernul să reexamineze salariul minim în întreaga țară în funcție de, *inter alia*, mărimea valorică a minimumului de existență.

59. Prin adoptarea Legii nr. 152 din 5 iulie 2012 cu privire la minimumul de existență, legislatorul a urmărit scopul de a reglementa garanțiile minime de stat în domeniul veniturilor populației, proporțional costului de trai, pentru asigurarea unui standard de viață adecvat [articolul 1 alin. (1)]. Aceeași lege definește minimumul de existență ca fiind un indicator care stabilește mărimea valorică a volumului minim de consum al bunurilor materiale și a serviciilor pentru satisfacerea necesităților principale, menținerea sănătății și pentru susținerea viabilității omului [articolul 2]; stabilește că mărimea minimumului de existență include: a) mărimea valorică a coșului alimentar; b) cheltuielile pentru procurarea mărfurilor industriale și pentru achitarea serviciilor prestate populației și c) mărimea primelor și a contribuțiilor obligatorii [articolul 3]; stabilește metoda de calculare a minimumului de existență [articolul 5]. De asemenea, potrivit acestui din urmă articol, mărimea minimumului de existență se calculează prin însumarea mărimii valorice a coșului alimentar, a cheltuielilor pentru procurarea mărfurilor industriale și pentru achitarea serviciilor, precum și a mărimilor primelor și contribuțiilor obligatorii. Curtea notează că calcularea mărimii valorice a minimumului de existență a fost delegată de Parlament, pe baza articolului 5 alin. (6) din Legea citată, către Biroul Național de Statistică. De exemplu, pentru semestrul II din anul 2021, Biroul Național de Statistică a stabilit că minimumul de existență al populației apte de muncă este de 2 344,0 de lei lunar.

60. Curtea constată că mărimea valorică a minimumului de existență reprezintă un criteriu care reflectă necesitățile de bază ale persoanelor apte de muncă (*i.e.* aspectul valoric al demnității umane). Astfel, la examinarea măsurilor de stabilire a salariului minim pe țară, Curtea

consideră că poate avea în vedere acest criteriu, deoarece el se bazează pe date empirice.

61. Pe de altă parte, Curtea constată că mecanismul de calculare a salariului minim nu prevede că la reexaminarea cuantumului salariului minim Guvernul trebuie să aibă în vedere ca acest quantum să acopere necesitățile sociale și culturale ale persoanelor apte de muncă, așa cum această cerință rezultă din aspectul social al demnității umane, garantat de articolul 1 alin. (3) din Constituție. Curtea are în vedere marja discreționară largă a autorităților în contextul asigurării necesităților sociale ale salariaților. Totuși, în acest caz, autoritățile, prin neinclusiunea acestei componente în quantumul salariului minim, au omis să le asigure persoanelor apte de muncă posibilitatea de a participa la viața socială, în condiții compatibile cu demnitatea umană.

62. În concluzie, Curtea reține că mecanismul de calculare a salariului minim pe țară, stabilit de articolul 3 alin. (4) din Legea nr. 1432 din 28 decembrie 2000, urmărește să asigure doar necesitățile de bază ale salariaților. În același timp, mecanismul în discuție omite să aibă în vedere necesitățile sociale și culturale ale persoanelor apte de muncă.

63. Prin urmare, articolul 3 alin. (4) din Legea privind modul de stabilire și reexaminare a salariului minim este constituțional în măsura în care quantumul salariului minim asigură minimumul de existență, inclusiv necesitățile social-culturale ale salariatului.

d) A avut în vedere Guvernul necesitățile de bază ale salariaților la stabilirea salariului minim în întreaga țară?

64. În opinia autorului sesizării, prin Hotărârea nr. 550 din 9 iulie 2014, Guvernul a stabilit salariul minim în întreaga țară sub valoarea minimumului de existență pentru persoanele apte de muncă. Autorul sesizării notează că din anul 2014 autoritățile nu au ajustat quantumul salariului minim în funcție de valoarea minimumului de existență. Astfel, dacă în anul 2014 salariul minim asigura 58 % din valoarea minimumului de existență, în anul 2021 salariul minim a asigurat doar 45 % din valoarea minimumului de existență.

65. Sub acest aspect, Curtea reține că prin Hotărârea nr. 550 din 9 iulie 2014 Guvernul a stabilit salariul minim pe țară în quantum de 1 000 de lei lunar.

66. În primul rând, Curtea constată că quantumul salariului minim în întreaga țară (1 000 de lei lunar) este mai mic decât minimumul de existență al persoanei apte de muncă, calculat de Biroul Național de Statistică pentru semestrul II din anul 2021 (2 344 de lei lunar). Astfel, deși mecanismul de calculare a salariului minim pe țară obligă Guvernul să aibă în vedere, la reexaminarea salariului minim în întreaga țară, mărimea valorică a minimumului de existență, Curtea observă că, în acest caz, această obligație a fost încălcată. Curtea reamintește că obligația în discuție nu rezultă doar din dispozițiile Legii privind modul de stabilire și reexaminare a salariului minim, ci are o valoare constituțională (a se vedea § 61 *supra*).

67. În al doilea rând, la § 49 *supra*, Curtea a reținut că quantumul salariului minim trebuie să fie suficient pentru a asigura necesitățile de bază ale salariatului și, dacă este cazul, ale familiei sale. În acest caz, quantumul salariului minim nu acoperă nici măcar necesitățile de bază ale salariatului. De asemenea, cadrul normativ în vigoare nu prevede măsuri compensatorii pentru persoanele salariate în quantumul salariului minim pe țară în cazurile în care acestea ar pretinde că veniturile nu le sunt suficiente pentru necesitățile de bază ale lor și, după caz, ale familiei acestora.

68. În al treilea rând, având în vedere că quantumul salariului minim în întreaga țară, stabilit de Guvern, nu este suficient nici pentru necesitățile de bază ale salariatului și, dacă este cazul, ale familiei sale, Curtea a reținut că este scutită să verifice dacă quantumului salariului minim pe țară este suficient pentru necesitățile social-culturale ale salariatului. Concluziile Curții că mecanismul de calculare a salariului minim omite să aibă în vedere necesitățile social-culturale ale persoanelor apte de muncă sunt suficiente la acest aspect (a se vedea § 62 *supra*).

69. Așadar, Curtea reține că quantumul salariului minim în întreaga țară în mărime de 1 000 de lei lunar, stabilit de Guvern în hotărârea contestată, nu asigură necesitățile de bază ale salariaților, fiind mai mic decât minimul de existență. Prin urmare, Curtea constată că Hotărârea Guvernului nr. 550 din 9 iulie 2014 contravine articolelor 1 alin. (3), 43 alin. (1), (2) și 47 alin. (1) din Constituție.

70. Curtea notează că posedă competența expresă de a stabili efectul *pro futuro* al hotărârilor sale. Astfel, acest efect în timp al hotărârilor Curții Constituționale este prevăzut de articolul 26 alin. (5) teza a II-a din Legea nr. 317 din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională, care prevede că, prin hotărârea sa, Curtea poate stabili că unele acte intră în vigoare la data publicării sau la data indicată în acestea. Curtea a menționat că textul „la data indicată în ele” din norma menționată se referă la efectul *pro futuro* al hotărârii Curții Constituționale, fapt care presupune că efectele hotărârii pot fi amânate pentru o dată ulterioară adoptării acesteia (a se vedea HCC nr. 30 din 23 septembrie 2021, § 94; HCC nr. 4 din 3 martie 2022, § 80; HCC nr. 8 din 5 aprilie 2022, § 62).

71. În acest sens, Curtea menționează că nu poate substitui Parlamentul și Guvernul la stabilirea quantumului salariului minim în întreaga țară. Această circumstanță face imposibilă aplicarea imediată a prezentei Hotărâri. Din acest motiv, Curtea consideră necesar să amâne efectele prezentei hotărâri până la data de 1 august 2022. În cazul în care Guvernul nu va stabili quantumul salariului minim pe țară în conformitate cu raționamentele expuse în prezenta hotărâre până la data de 1 august 2022, quantumul salariului minim în întreaga țară va fi similar quantumului minim garantat al salariului în sectorul real, stabilit conform punctului 1 din Hotărârea Guvernului nr. 165 din 9 martie 2010.

72. În aceste condiții, Curtea va emite o Adresă Parlamentului și Guvernului, în vederea reglementării quantumului salariului minim în

întreaga țară și a mecanismului de calculare a salariului în discuție în conformitate cu raționamentele prezentei Hotărâri.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) litera a) și 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 litera a) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se admite parțial* sesizarea depusă de dl Dan Perciun, deputat în Parlamentul Republicii Moldova.

2. *Se recunoaște constituțional* articolul 3 alin. (4) din Legea nr. 1432 din 28 decembrie 2000 privind modul de stabilire și reexaminare a salariului minim, în măsura în care cuantumul salariului minim asigură minimul de existență, inclusiv necesitățile social-culturale ale salariatului.

3. *Se declară neconstituțională* Hotărârea Guvernului nr. 550 din 9 iulie 2014 privind stabilirea cuantumului salariului minim pe țară.

4. Efectele prezentei hotărâri se aplică începând cu data de 1 august 2022. În cazul în care Guvernul nu va stabili cuantumul salariului minim pe țară în conformitate cu raționamentele expuse în prezenta hotărâre până la data de 1 august 2022, cuantumul salariului minim în întreaga țară va fi similar cuantumului minim garantat al salariului în sectorul real, stabilit conform punctului 1 din Hotărârea Guvernului nr. 165 din 9 martie 2010.

5. *Se declară inadmisibilă* sesizarea în partea referitoare la controlul constituționalității articolului 3 alin. (2) din Legea nr. 1432 din 28 decembrie 2000 privind modul de stabilire și reexaminare a salariului minim, a articolului 27 alin. (2) din Legea nr. 270 din 23 noiembrie 2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar și a pHotărârii Guvernului nr. 165 din 9 martie 2010 cu privire la cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real.

6. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte de ședință

Liuba ȘOVA

Chișinău, 16 iunie 2022

HCC nr. 12

Dosarul nr. 18a/2021